

Qaragözova Elnara
Fil.İ.d., AMEA Nizami Gəncəvi
adına
Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı
elmi işçisi

"44 gün", "Şeirler" bölmələrindən ibarət olan kitab müasirimiz bu dünyaya bədii-fəlsəfi pəncərədən baxışını əyaniləşdirir.

"Sarvansız zamanlar" kitabının "Hekayə, esse və müşahidələr" adlandırılmış I fəsilində yer alan

bu fəsilə ancaq elmi-ictimai siqletli mətnlərlə qarşılaşacağı zənn edərkən yazıçı qəfil manevrə ilə "20 yanvarda" adlı yazını oxucuya təqdim edir. Bu ana qədər elmi-fəlsəfi baxışla dünyanı süzən oxucu anlayır ki, dünyada insan-

disiyanı, yazıçı baxışı kontekstində müasir dünyanı düşündürən suallara cavab axtarılır, vətəndaş mövqeyi sərgilənir. Bu publisistik yazılar içində "Televiziya və radionun müasir rolu, qarşıda duran vəzifələr" adlı məqaləni xüsus

qeydlər 30.12.2020-ci il tarixindən başlayıb 27 sentyabr 2021-ci il tarixində - 44 günlük Vətən müharibəsinin başlanmasının ildönümündə bitir. Beləliklə, əsərdə yalnız 44 günlük Vətən müharibəsi deyil, bu savaştan önce

Sadiq Qarayevin AZƏRBAYCANI

Sadiq Qarayevin "Sarvansız zamanlar" kitabını vərəqləyərkən

Sözə sevgi, öz dünyasını bədii sözə dünyaya çatdırmaq ehtiyacı zaman-zaman müxtəlif peşə sahiblərini ədəbi prosese gətirmişdir. Bu qələm sahiblərindən bəziləri sözün seyrinə bağlanaraq öz peşəkar sahələrində daha çox ədəbi-bədii cəhətin nümayəndələri kimi tanınmışlar. Məşhur rus yazıçısı A.P.Çexovun da əsl sənəti həkim olsa da o, dünyada həkim kimi yox, məşhur yazıçı kimi tanınır. Çexovun özünü bu təzadı məqam barədə dediyi, yumurta həqiqətin sintezindən ibarət olan fikri bədii yaradıcılığın bəhs edilən aspektini olduqca dəqiq və lakonik şəkildə ifadə edir: "Həkimlik mənim qanuni həyat yoldaşım, yazıçılıq isə sevgilimdir". Beləliklə, ədəbi aləmdən, humanitar sahədən kənar bir peşənin sahibinin söz sevgisi onu dünyanın ən çox oxunan yazıçılarından birinə çevirdi.

Müasir ədəbiyyatımızın maraqlı imzalarından biri olan Sadiq Qarayevin yaradıcılığının bu aspektdə tədqiqi bu qəbildən olan yazarların söz sevgisi, sözə yanaşma kriteriyaları, özünü ifadə imkanları baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bioloq Sadiq Qarayev öz sahəsində tanınmış mütəxəssis, AMEA Mərkəzi Nəbatat bağının aparıcı elmi işçisi, dosent, "Orbitlər və Universal mövcudluq" nəzəriyyəsinin müəllifidir. Sadiq Qarayev imzası "Sahilsiz təzadlar", "Sahibsiz kölgələr" romanlarının müəllifi kimi oxuculara tanışdır. Yazıçının "Sarvansız zamanlar" adlı kitabı isə onun yaradıcılığının fərqli aspektdən işıqlandırılması baxımından önəmlidir. Akademik İsa Həbibbəyli Sadiq Qarayevin "Sarvansız zamanlar" kitabı barədə yazır: "Burada müəllifin əsas uğuru elmi idrakla bədii təxəyyülün tarazlığını qoruyub saxlamaqla, təsvir etdiyi hadisələrin mahiyyətini açıb göstərməyə nail olmasından ibarətdir".

"Sarvansız zamanlar" kitabı adından da göründüyü kimi ömür karvanının zamanın tərkində sürükləndiyi, ildırım sürəti ilə axdığı məqamlarda yazıçının bədii təxəyyülünün süzgecindən keçirməyə macal tapıb qeyd etdiyi düşüncə və yaşantılarının toplusudur. Altı bölmədən - "Hekayə, esse və müşahidələr", "Elmi, fəlsəfi və ictimai düşüncələr", "Sadə fikirlər", "Publisistik yazılar",

"And", "Aləmlərin söhbəti" və "Zəfər günü" bir triptix təsiri bağışlayır. "And"da Azərbaycan gənci Vətən yolunda qəhrəmanlıq bayrağını qaldıraraq "Səkkizgüşəli ulduzlar heç zaman sönməz, Şəhid ruhlu bayrağımız ləkə götürməz" deyərək hayqırır. "Aləmlərin söhbəti"ndə isə ata həmin gəncə - Azərbaycanımız uğrunda həlak olmuş, Şuşa fəthi, "göy-qırmızı-yaşıl məktəblim", "ay ulduzlu əsgərim", "milli yaddaş oğlum" adlandırdığı şəhid oğlunun cənnətdəki ruhu ilə söhbətəşir. Atasından "Şuşada işıqlar yanırırmı?" deyə soruşan şəhid gənc Vətəndən nigarandır, Şuşa da, ata-anası da, qızı da onun bizə əmanətidir. O hər zaman Vətənin bir parçası olaraq yanımızdadır:

"Ata, mən də hər an sizinləyəm, biləsən,
Tələsmə ki, tez yanıma gələsən.

Anama de, yuxum gəlmir, mənə lay-lay desin,
Qızıma de, atan yatıb, gözələməsin."

"Zəfər günü"ndə müəllif ananın dilindən şəhid oğlunun zəfər bayramını təbrik edərkən qısa bir mətn paçasında 44 günlük müharibənin obrazını, oğullarımızın qəhrəmanlıq dastanını yaratmağa nail olur. Azərbaycanın şəhid oğlunun anasına cavabında təsvir etdiyi yaşadığı cənnət yazıçının milli rəmzlərimizi, 44 günlük müharibəni, qələbəni simvollarla bədii güzgüdə əks etdirmək məhəretinin bəyanıdır: "Ordu ana, rəşadətlin, milli qeyrətin yer-yurdu Ana! Bilirsənmi, burda üçrəngli bir yol vardır, kənarları 44 dənə ayna kimi bulaqlardır... Tez-tez gedirik ora, hər içəndə Səizə necə getirik deyirik, çörəklərin vətən etirisini yeyirik, üçrəngli paltarlar geyirik...".

"Elmi, fəlsəfi və ictimai düşüncələr" adlı II fəsilə Sadiq Qarayev bir alim, mütəfəkkir kimi çıxış edir, fəslin başlanğıcında yazır: "Elmdən kənar heç nə yoxdur. Bizim dünya və bütöv kainat 4 hərdən ibarət əlifba ilə yazılıb: Fizika, Kimya, Riyaziyyat və Biologiya. Bu "hərfləri" bilmədən heç nə oxuya bilməzsiniz... Nə fikir, ideya, nəzəriyyə, fəlsəfə irəli sürsəniz, öz dünyanızın həqiqəti kimi mövcud olacaqdır". Oxucu

liq elmi tam öyrənilməyəndək digər elmlərin faydası yoxdur. Ən böyük elm AZADLIQDIR. Azadlığı qanı bahasına alan xalqımız qərənfildən xaribülbulə qədər 30 illik bir yol keçərək zəfər çəmənzarına yetişdi: "20 yanvar dəmir yumruğun ilk dəfə göyə qalxdığı, tanklara vurulduğu, imperiyanın belini qıran qəhrəmanlıq günlüdür! 30 il sonra o dəmir yumruq yenə havaya qalxıb, ermənin başını əzib, torpaqlarımızı işğaldan azad edəcəkdir".

"Sadə fikirlər" adlı III bölümə sadə həqiqətlər, müəllifin həyatda görüb-götürdükleri, ömürdən keçən təcrübə öz əksini tapmışdır. Bu bölümə də Sadiq Qarayev Vətən, Torpaq, Zəfər, Millilik duyğularını bölüşür. Burada əksini tapmış "Necə də xoşbəxtdir, o üç rəngli bayrağa sarınib, bu dünyanı qürurla tərk edənlər; "Dünya, tək Vətən sağ olsun", - deyib, ona acıq verənlər!", "Azərbaycan əsgəri ölümsüzdür. Çünki vətən uğrunda ölmək onun üçün şəhidlik zirəsidir", "Cənnət deyiləndə insanın gözləri önünə ilk olaraq öz kəndi gəlir. Sonra bu cənnət böyüyür, Azərbaycan boyda vətən olur", "Hansı peşənin yiyəsi olmasından asılı olmayaraq, üz-gözümdən Azərbaycançılıq yağan vətən daşları vardır. Onlar elə Azərbaycanlılardır" kimi fikirlər yazıçının ürəyində gəzdirdiyi Azərbaycanın obrazını oxucuya təqdim edir.

IV bölümü "Publisistik yazılar" adlandırılan Sadiq Qarayevin bu fəsilə təqdim etdiyi müsahibələr oxucu ilə onun arasında yaranan əlaqənin daha da möhkəmlənməsinə rəvac verir, oxucunun onu yalnız bədii mətnləri vasitəsilə deyil, həyata baxışları, düşüncələri, maraqları vasitəsilə də anlamasına kömək edir. Bu bölümə verilən "Xalqın və dövlətin təkamül müharibəsi", "Fizika və lirika - elmi idrakla bədii təfəkkürün vəhdəti", "Bədii yaradıcılığın dialektikasında təbiət elmlərinin rolu: Təbiətdən Ədəbiyyata", "Televiziya və radionun müasir rolu, qarşıda duran vəzifələr", "Mədəniyyətin xatirəsinə qoyulmuş yaşıl abidələr", "Ümumtürk ədəbiyyatının müasir vəzifələri", "Tanpınar haqqında", "Dəyişməyən vəhşilik", "Qlobal bəla - laqeydlik" məqalələrində alim eru-

qeyd etmək lazımdır. Sadiq Qarayev burada müasir dünyanın əsas probleminə - insanların şüuruna, beyninə diqtə edilən ideologiyalara, məlumatlara diqqət çəkərək bu sahədə televiziya və radionun önəmini, bu informasiya mənbələrinin düzgün, sarsılmaz mövqeyinin xalqın gələcəyi üçün vacibliyini qeyd edir. Sadiq Qarayev bu məsələdə də Azərbaycançılıq məfkurəsinin təbliğinin önəmini vurğulayaraq yazır: "Milli dövlətçilik şüurunu mənimsəmiş, Azərbaycançılıq məfkurəsinə özünə əqidə olmuş, təmiz məna-viyyətli, intellektual səviyyəli, müəyyən sahədə peşəkarlaşan vətəndaşlar çoxluğunun formalaşması prosesində rol oynamaq televiziyaların əsas məqsədi olmalıdır".

Sadiq Qarayevin təqdim etdiyi "Sarvansız zamanlar"ın IV fəslə "44 gün" adlanır. Xalqımızın, dövlətimizin 44 günlük Vətən müharibəsində yaşadığı anlar, həyəcan, qürur və kədər duyğuları, müharibənin və qələbənin dadı, Şuşa zəfəri bu bölümə böyük ehtizalla təsvir və tərənnüm olunub. "44 gün"də həmin anlar yenidən yaşanırsın, həmin zaman kəsiyinin aurası hiss edilir. Gündəlik formatında qələmə alınmış əsərdə

və zəfərdən sonra yaşananlar günbəgün izlənilir. Gündəliyin son qeydində deyilir: "Bütün gün boyu xalqımız şəhidlərimizi ziyarət etdi, bir az da böyüdü. Bütün şəhidlərimiz birdir, bütövdür, vahid milli işıq mənbəyi, üçrəngli qəhrəmanlıq günəşidir. Bu günəş daima Azərbaycançılığa işıq salacaq, milli düşüncəmizi nurlandıracaq, ən çətin məqamlarda qüdrətilə yanımızda olacaqdır!".

"Sarvansız zamanlar"ın V bölümündə şeirlərini təqdim edən Sadiq Qarayev poetik duyğuların oxucularla bölüşür. Onun Mikayıl Müşfiqin "Yenə o bağ olaydı" şeirinə nəzirə kimi yazılmış "Yenə o dağ olaydı" şeirində uşaqlıq xatirələri fonunda Vətənin obrazı yaradılır, Vətənin zərrəsinə dönmək arzusu ifadə olunur:

Yenə o dağ olaydı,
Xəyallarım yoxluqlara dolaydı.
Əzilərdim, zərrələrə dönəydim,
Salvartıdan, Üçqardaşdan,
Seyr edərdim Ağrı dağı, Arazı,
Bu yerlərin nə gözəldi payızı
"Sarvansız zamanlar" bir alimin, bir yazıçının müxtəlif spektrli, janrlı əsərlərinin toplusu olmaqdan ziyadə bir insanın ürəyində gəzdirdiyi VƏTƏNİ, vətənin əsl daşı olan ziyalının AZƏRBAYCANIDIR.